

Београд, 17. новембар 2023. године

ЗАЈЕДНИЧКА ДЕКЛАРАЦИЈА

Заједнички консултативни одбор је једно од тела настало на основу Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Републике Србије. Овај одбор омогућава организацијама цивилног друштва (ОЦД) обеју страна да прате напредак Републике Србије на путу ка Европској унији, као и да усвајају препоруке које се дају на пажњу Влади Републике Србије и институцијама ЕУ. Заједнички консултативни одбор схвата појам цивилног друштва као појам који обухвата организације послодаваца, синдикате и друге економско, друштвене и грађанске интересе.

Заједнички консултативни одбор има 18 чланова, по девет са сваке стране, који представљају Европски економско-социјални комитет и цивилно друштво Републике Србије. У садашњем сазиву, Одбором заједно председавају **Тасос Јиананис**, генерални секретар Синдиката пољопривредника Панагротикс и **Бошко Савковић**, генерални секретар Уније послодаваца Србије.

Састанак је одржан у Београду. ЗКО је разговарао о тренутном стању у односима ЕУ и Републике Србије и приступним преговорима са ЕУ, изазовима за цивилно друштво у Републици Србији, као и о прегледу ситуације владавине права у Републици Србији.

1. О стању односа између ЕУ и Републике Србије и процесу приступања ЕУ

О напретку у преговорима за придруживање

- 1.1. ЗКО са жаљењем констатује да након отварања преговора у оквиру Кластера 4 о Зеленој агенди и одрживом повезивању¹ у децембру 2021. године, није било отварања нових кластера нити затварања поглавља. У наредном периоду очекује се отварање Кластера 3 - Конкурентност и инклузивни раст. ЗКО позива надлежне органе у Републици Србији да искористе тренутни замах проширења ЕУ тако што ће показати своју недвосмислену посвећеност путу приступања ЕУ и убрзањем темпа ка истинским реформама. Ове реформе треба да буду подржане делотворним законодавством и спровођењем истог.

1

Кластер 4 се састоји од 4 преговарачка поглавља: поглавље 14 (транспортна политика), поглавље 15 (енергетика), поглавље 21 (трансевропске мреже) и поглавље 27 (животна средина и климатске промене).

* Ово одређивање не прејудуира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

- 1.2. ЗКО честита Европском економско-социјалном комитету (ЕЕСК) што је постало прво тело ЕУ које је своја врата отворило земљама кандидатима за проширење ЕУ (ECMs)², које ће, почев од 2024. године, учествовати у саветодавном капацитету у важним активностима ЕЕСК-а које се фокусирају на проширење. Изузетно је битно кандидати из Републике Србије, који ће учествовати у раду ЕЕЦК, буду одабрани на такав начин да огледају стварне гласове цивилног друштва Републике Србије. ЗКО такође честита ЕЕСК-у на успеху Форума цивилног друштва Западног Балкана³ и сагласан је са његовом декларацијом.
- 1.3. ЗКО констатује и слаже се са налазима и препорукама изнетим у Извештају о Србији за 2023. годину⁴, у оквиру Пакета проширења за 2023. годину. ЗКО позива српске надлежне органе да пажљиво анализирају извештај и успоставе јасну мапу пута за деловање које треба предузети у будућности. Цивилно друштво Републике Србије мора бити оснажено да допринесе њеној ефикасној примени.
- 1.4. ЗКО поздравља најаву председнице Фон дер Лајен о новом Плану раста за Западни Балкан⁵. Његов циљ је да подстакне економске интеграције у оквиру ЗБ кроз Заједничко регионално тржиште, у складу са правилима и стандардима ЕУ, што ће утицати на раст њихових економија, отварањем делова јединственог тржишта ЕУ након спровођења конкретних реформи уз помоћ 2 милијарде евра бесповратних средстава и 4 милијарде евра зајмова, а све условљено овим спровођењем. ЗКО снажно верује да остварење напретка у кластеру **Основе** остаје кључно и о њему се не може преговарати.
- 1.5. ЗКО позива државе чланице да наставе да подржавају и буду уверљиве о политици проширења ЕУ и да паралелно, осигурају да ЕУ буде способна са прихвати нове државе чланице и функционише делотворно.
- 1.6. ЗКО, такође, позива српске надлежне органе да задрже интеграцију у ЕУ као главни стратешки циљ и да, кроз активнију комуникацију, подигну свест грађана о повољностима и предностима чланства у ЕУ, а за разлику од алтернативних партнерстава са трећим земљама, којима често недостаје транспарентност и усклађеност са стандардима заштите животне средине, јавних набавки, стандардима у области рада и стандардима заштите приватности.
- 1.7. ЗКО стога подсећа да је Европска унија убедљиво главни трговински партнер Републике Србије, њен највећи инвестициони партнер и донатор, било кроз Економски и инвестициони план, укључивање у програм Дигитална Европа, подршку услед енергетске кризе, Програм јединственог тржишта, модернизацију пруга Коридора 10, унапређење повезаности и конкурентности Републике Србије.

² [EU Enlargement: The EESC is the first EU institution to involve EU candidate countries in its work, turning a political priority into reality | European Economic and Social Committee \(europa.eu\)](#)

³ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/9th-western-balkans-civil-society-forum>

⁴ [Serbia Report 2023 \(europa.eu\)](#)

⁵ [Commission presents a new Growth Plan for the Western Balkans including €6 billion in grants and loans to accelerate economic convergence with the EU \(europa.eu\)](#)

*Ово одређивање не прејудуира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

- 1.8. ЗКО подстиче све иницијативе које омогућавају да се ослободи пуни потенцијали регионалне сарадње, засноване на правилима и стандардима ЕУ, али и да се убрза процес приступања. У том смислу, честита укљученим актерима на успеху Берлинског процеса, укључујући Самит Берлинског процеса⁶ и Форум цивилног друштва (CSF)⁷.

2. О тренутним изазовима у односима између ЕУ и Републике Србије

О питањима безбедности у Србији и региону

- 2.1. ЗКО сматра да Република Србија има важну улогу у обезбеђивању безбедности, стабилности и просперитета региона. Стога мора да разјасни своје спољнополитичке ставове и реши своја отворена регионална питања.
- 2.2. ЗКО позива и Републику Србију и Косово* да заједно раде на превазилажењу антагонизма који коче напредак обе стране, у складу са дискусијама на маргинама Европског савета 26. октобра 2023. године⁸. ЗКО оштро осуђује догађаје од 24. септембра 2023. године и позива надлежне органе да их истраже и раде заједно на спречавању будуће ескалације. Неопходно је прекинути са наративима који подстичу на мржњу и спречавају даљу нормализацију односа, а који такође долазе од стране самих преговарача.
- 2.3. ЗКО истиче да Република Србија мора да се истински придржава вредности и принципа ЕУ, те да према томе усклади своју спољну политику и реторику, посебно у погледу Русије, Кине, Ирана или других антидемократских режима. ЗКО сматра да би кинеско и руско присуство и утицаји, било да се ради о трговинским споразумима или гасној, нафтној и рударској индустрији, дугорочно могли да буду штетни за економске, еколошке или политичке интересе Републике Србије.

О порасту насиља у Републици Србији

- 2.4. ЗКО изражава дубоку забринутост због пораста насиља у Републици Србији, који је кулминирао масовним пучњавима у Београду и Младеновцу у мају, и бројним питањима која су оне откриле, укључујући доследно промовисање насиља и нормализацију говора мржње у доминантним српским медијима.
- 2.5. ЗКО констатује амплитуду протеста грађана као манифестацију потребе за дубоким променама у српском друштву. Изражава жаљење због одговора српских надлежних органа, укључујући критике на рачун оних који протестују, вербалне нападе на учеснике, што би могло само додатно да повећа тензије.

⁶ <https://www.berlinprocess.de/en/the-berlin-process-is-coming-back-to-berlin>

⁷ <https://wb-csf.eu/publications-csf>

⁸ [Joint statement by the President of the French Republic, the Chancellor of the Federal Republic of Germany and the President of the Council of Ministers of the Italian Republic on the EU-facilitated Dialogue on normalisation of relations between Kosovo and Serbia \(bundestkanzler.de\)](#)

*Ово одређивање не прејудуира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

- 2.6. ЗКО констатује дубоко незадовољство грађана Републике Србије које је изражено кроз прошле и тренутне протесте и позива српске надлежне органе да отворе и промовишу инклузивне и истинске канале за дијалог, уместо позивања на институционална и неинституционална застрашивања и претње.
- 2.7. ЗКО је у потпуности сагласан са изјавом ЕЕСК-а којом се оштро осуђује хапшење његовог копредседавајућег, г. Бошка Савковића⁹. Основне вредности слободе изражавања и окупљања не могу и никада не смеју бити компромитоване.

О медијској слободи

- 2.8. ЗКО наглашава да Медијска стратегија и пратећи акциони план треба да унапреде медијски пејзаж Републике Србије. Стога сматра да недавно усвојени Закон о јавном информисању и медијима и Закон о електронским медијима одступају од циљева Медијске стратегије и да би могли озбиљно да угрозе већ слаб медијски плурализам и слободу информисања, јер не обезбеђују транспарентност власништва над медијима и легализују државно власништво медија, нити обезбеђују потпуну независност и одговорност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ).
- 2.9. ЗКО позива европске институције да подрже, а српске надлежне органе да хитно приступе додељивању пете националне фреквенције, с циљем да се постигне медијски плурализам који је неопходан у тренутном медијском пејзажу.
- 2.10. ЗКО констатује да случајеви претњи и насиља над новинарима и даље представљају велику забринутост, са недовољним заштитним механизмима. ЗКО оштро осуђује растући проблем стратешких тужби против учешћа јавности (SLAPPs) против новинара, бранитеља људских права и представника цивилног друштва и њихових организација, чиме се врши велики притисак на финансијске и кадровске ресурсе медија. Позива надлежне органе да унапреде капацитете српског правосуђа за примену међународних и регионалних стандарда о слободи изражавања у случајевима клевете и SLAPP-а.

О предстојећим изборима

- 2.11. ЗКО позива српске надлежне органе да обезбеде слободне и фер парламентарне и локалне изборе који ће се одржати 17. децембра 2023. године, повећањем правне сигурности и пружањем једнаких могућности за кандидате и изборима, кроз дозвољавање независних провера изборних спискова, једнак приступ медијима и јавним ресурсима, транспарентан изборни процес, адекватне кампање, праведно медијско извештавање и спречавање превара и манипулација. Позива српске надлежне органе да спроведу препоруке ОДИХР-а и сагласан је са Извештајем мисије ОДИХР-а о процени потреба¹⁰ о потреби за опсежном ОДИХР-овом посматрачком активношћу током избора.

⁹ <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/statement-european-economic-and-social-committee-arrest-mr-bosko-savkovic-serbia>

¹⁰ <https://www.osce.org/files/f/documents/b/8/556494.pdf>

*Ово одређивање не прејудуира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

- 2.12. ЗКО позива надлежне органе земаља ЕУ, као и представнике институција ЕУ, да се уздрже од јавног исказивања подршке носиоцима функције током предизборног периода. Штавише, ЗКО позива све политичке актере у Републици Србији да се уздрже од ширења страха и претњи у погледу потенцијалних изборних резултата.¹¹

3. *О стању цивилног друштва у Републици Србији*

- 3.1. ЗКО изражава велико жаљење што је грађански простор у Републици Србији и даље опструиран¹² и позива српске надлежне органе да спрече или санкционишу идентификоване нападе на представнике цивилног друштва и кампање клеветања¹³. ЗКО снажно позива надлежне органе да учине све да обезбеде стварно, истинско и погодно окружење за организовано цивилно друштво и социјалне партнере у Републици Србији.

О борби против дискриминације

- 3.2. ЗКО позива српске надлежне органе да покажу стварну политичку посвећеност борби против свих видова дискриминације, укључујући против мањинских и осетљивих група у Републици Србији. ЗКО такође позива српске надлежне органе да започну делотворно спровођење нових акционих планова о родној равноправности и укључивању Рома и оснаже српске институције за људска права.
- 3.3. ЗКО сматра да су усвајање Стратегије де-институционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022-2026. године¹⁴ и Закона о социјалном предузетништву¹⁵ кораци у правом смеру. Међутим, изражава дубоко жаљење због тога што акциони план за спровођење Стратегије још није усвојен. ЗКО позива на њихово хитно спровођење, јер би остварење њихових циљева требало да доведе до остваривања људских права и смањења дискриминације грађана из друштвено осетљивих група.

О правосуђу

- 3.4. ЗКО подржава Републику Србију у усвајању законских и подзаконских аката у области правосуђа с циљем да се ојача независност и делотворност правосуђа, али изражава забринутост због недовољне транспарентности рада Високог савета судства у пракси.

¹¹ [Minister calls opposition liars, chaos mongers \(n1info.rs\)](https://n1info.rs/minister-calls-opposition-liars-chaos-mongers/)

¹² [Serbia - Civicus Monitor](https://www.civiciusmonitor.org/en/serbia)

¹³ [Informator #9 o napadima i pritiscima na aktiviste i aktivistkinje \(yucom.org.rs\).](https://yucom.org.rs/informator-9-o-napadima-i-protiscima-na-aktiviste-i-aktivistkinje/)

¹⁴ [Strategy of deinstitutionalization and development of social protection services in the community for the period 2022-2026. | UNEP Law and Environment Assistance Platform](https://www.unep.org/en/strategy-of-deinstitutionalization-and-development-of-social-protection-services-in-the-community-for-the-period-2022-2026)

¹⁵ [2505-21.pdf \(parlament.gov.rs\)](https://www.parlament.gov.rs/2505-21.pdf)

*Ово одређивање не прејудуира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

- 3.5. ЗКО изнова наглашава значај младих за будућност Републике Србије, а самим тим и значај предузимања конкретних мера за стварање перспективе и могућности за младе људе, омогућавајући им да остану у земљи и напредују.
- 3.6. ЗКО подвлачи да, како би се поправиле високе стопе незапослености младих и њихова тешка интеграција на тржиште рада, системи образовања и обуке морају бити усклађени са растућом потражњом за новим вештинама у дигиталним и зеленим транзицијама.
- 3.7. ЗКО још једном наглашава виталну важност препознавања принципа достојанственог рада, заснованог на писаним уговорима, безбедности, као и достојанственим и благовременим платама, те правилног решавања питања тржишта рада као што су регулисање рада на даљину и борба против неформалне економије. ЗКО позива Републику Србију да настави са реформама у области рада у складу са начелима квалитета рада и квалитета живота¹⁶ и препорукама Програма достојанственог рада потписаног са МОР-ом¹⁷.
- 3.8. ЗКО, још једном, снажно позива српске надлежне органе да обезбеде да се у потпуности поштују права и домаћих и упућених/страних послодаваца и радника. Наглашава потребу за поштовањем међународно и национално признатих правила о људским правима и социјалним правима свих радника.
- 3.9. ЗКО позива српске надлежне и репрезентативне организације социјалних партнера да, у оквиру Социјално-економског савета (СЕС) и у консултацијама са Националним конвентом о ЕУ и другим релевантним актерима, убрзају своје деловање у оквиру спровођења преговарачког Поглавља 19 о социјалној политици и запошљавању.
- 3.10. ЗКО још једном позива на усвајање новог Закона о раду који је у потпуности усаглашен са правним тековинама ЕУ, с циљем да се промовишу социјални дијалог и колективно преговарање. ЗКО подвлачи да социјални партнери морају бити активно укључени у процес израде новог Закона о раду.

ЗКО налаже својим ко-председавајућима да ову заједничку декларацију проследе Савету за стабилизацију и придруживање ЕУ-Србија, Парламентарном одбору ЕУ-Србија за стабилизацију и придруживање (SAPC), Европској служби за спољне послове (EEAS), Европској комисији и Влади Србије и свим надлежним министарствима.

¹⁶ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/key-components-sustainable-quality-work-during-and-after-recovery>.

¹⁷ [About the ILO in Serbia](#).

*Ово одређивање не прејудуира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.

У складу са Пословником ЗКО ЕУ-Србија, ова заједничка декларација је усвојена једногласно.

Следећи састанак ЗКО биће одржан у Бриселу у првој половини 2024. године. Као што је договорено на претходним састанцима, процена повољног окружења за цивилно друштво и испуњење Политичких критеријума за приступање из Копенхагена стални су део дневног реда састанка ЗКО.

*Ово одређивање не прејудуцира ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом СБ УН 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о Декларацији о независности Косова.